

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕЛЕКТОРАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітня програма	054 – «Соціологія», магістр
Спеціальність	054 « <u>Соціологія</u> »
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Кваліфікація	Соціолог. Викладач

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «30» серпня 2019 р.

Івано-Франківськ – 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Назва дисципліни	ЕЛЕКТОРАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ
Рівень вищої освіти	Магістр
Викладач	Терешкун Оксана Федорівна, к.п.н., доц.
Контактний телефон викладача	097-97-90-600
e-mail викладача	efforat@gmail.com
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.1. Обов'язкові дисципліни 2.1.1. Теоретична підготовка
Обсяг дисципліни	90 год./ 3 кредити ЄКТС
Сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
консультації	Щосереди на 5 парі в аудиторії 503

2. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

«Електоральна соціологія» – це галузь соціології, що вивчає комплекс проблем, які пов'язані з поведінкою населення під час виборчих кампаній, в тому числі дослідження електоральних орієнтацій соціальних спільнот і окремих громадян, аналіз чинників, що впливають на участь у виборах і голосуванні, мотиви участі або неучасті в них, вивчення структури електорату, особливостей сприйняття нею передвиборних заходів, партій і особистостей кандидатів, оцінка ефективності діяльності ЗМІ та рівнів їх впливу на позиції виборців, прогнозування підсумків виборів та ін. «Електоральна соціологія» – це одна із найбільш затребуваних суспільством та владою галузей соціологічного знання.

Навчальна дисципліна «Електоральна соціологія» належить до обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки магістрів за спеціальністю 054 «Соціологія». Викладається на I-му курсі магістратури в I-му семестрі в обсязі – 90 год., із них лекцій – 18 год., семінарських – 18 год., самостійна робота – 54 год., форма підсумкового контролю – *екзамен*.

2.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – ECTS – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 054 «соціологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		1-й	____-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин: – 90 год.			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 год. самостійної роботи студента – 3,5 год		Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	18 год.
	Семінарські		
	18 год.		__ год.
	Контрольні (модульні)		
	1 год.		__ год.
	Самостійна робота		
	54 год.		__ год.
Вид контролю: екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 36/54

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з чотирьох змістовних модулів:

ЗМ 1. Електоральна соціологія як галузева соціологічна теорія.

ЗМ 2. Інституціональний аналіз в електоральній соціології.

ЗМ 3. Електоральна поведінка.

ЗМ 4. Соціологічний супровід виборчого процесу.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Навчальна дисципліна «Електоральна соціологія» – опирається загалом на заняття, вміння, навички з соціології, набуті студентами в рамках навчання на бакалавраті.

**СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНЕ МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕЛЕКТОРАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ»
У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СОЦІОЛОГІЯ»**

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення «ЕС»	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на «ЕС»
Політологія	Якісні методи дослідження конфлікту
Методологія та методи соціологічних досліджень	Сучасне українське суспільство: соціологічний аналіз
Теоретична соціологія	Мережевий підхід
Організація соціологічних досліджень	Управлінський консалтинг
Сучасні соціологічні теорії	Соціологічна компаративістика
Соціологія політики	Підготовка та презентація результатів соціологічного дослідження
Методи аналізу соціологічної інформації	Протести і революції: соціологічний аналіз
Соціальна структура та соціальна статистика	Соціальне прогнозування
Соціологічний аналіз документів	Соціальна безпека
Якісні методи у соціології	
Історія емпіричної соціології	
Глибинне інтерв'ю: теорія і технологія	
Історія зарубіжної соціології	
Спеціальні соціологічні теорії	
Соціальна психологія	

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу полягає в тому, щоб навчити студентів використовувати головні методи аналізу та технології управління електоральними процесами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

– *знати:*

- функціональне призначення соціології при дослідженні виборчих кампаній;
- об'єктно-предметну сферу електоральної соціології;
- базові поняття та категорії електоральної соціології;
- основні підходи та концепції дослідження політичних виборів;
- проблематику вітчизняних і зарубіжних соціологічних досліджень;

– *вміти:*

- правильно і науково обґрунтовано застосовувати отримані теоретичні знання, власну наукову ерудицію для аналізу, узагальнення і оцінки виборчих процесів у суспільстві;
- застосовувати отримані знання з електоральної соціології на практиці;

– *мати навички:*

- використовувати головні методи аналізу та технології управління електоральними процесами, які необхідні в дослідницькій діяльності соціолога, в його роботі в громадських та політичних інститутах, в консалтингових та ін. структурах.

Вивчення дисципліни сприятиме накопиченню у студентів відповідних базових знань, розширення їх світогляду та впевненого використання набутих знань і практичних навичок у подальшому навчанні та в майбутній професійній діяльності.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (КОМПЕТЕНТНОСТІ)

В процесі вивчення НД «ЕЛЕКТОРАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ» у магістрів формуються наступні **професійні компетенції**:

- глибокі знання, розуміння для здійснення діагностики сучасного українського суспільства, вміння розробляти відповідний дослідницький інструментарій у прикладній сфері, а саме електоральних досліджень **(C1, 2)**
- самостійно аналізувати різні види результатів електоральних досліджень **(C2, C4)**
- комунікаційні навички для оприлюднення, пояснення чи спростування результатів електоральних досліджень **(C6)**
- здатність правильно і науково обґрунтовано застосовувати отримані теоретичні знання, власну наукову ерудицію для аналізу, узагальнення і оцінки електоральних процесів у суспільстві **(C1, C2, C7)**
- володіння методологічним інструментарієм електоральних досліджень **(C7, C4)**
- використовувати адекватні методи управлінського консультування відповідно щодо прогнозування електоральної поведінки, впливу об'єктивних і суб'єктивних чинників на електоральні процеси, загалом виборчого процесу **(C1, C6)**
- розробляти рекомендації для органів влади з метою вдосконалення виборчого процесу та соціального буття спільнот **(C3, C4, C6)**
- розробляти рекомендації для агентів соціальної взаємодії, органів управління тощо, спрямовані на уникнення, зменшення гостроти, вирішення потенційних та актуальних конфліктів між агентами **(C6)**
- проводити власні опитування в Інтернеті щодо електоральних вподобань та з'ясування рейтингів кандидатів **(C5, C7)**
- прогнозувати розвиток електоральних процесів, зокрема, загрозу виникнення конфліктів **(C1, C2, C3)**
- вміння застосовувати одержані знання при розв'язанні професійних завдань, пов'язаних із соціологічним супроводом виборчого процесу **(C4)**
- застосовувати методи соціального моделювання та прогнозування для передбачення електоральної поведінки, перебігу розгортання соціальних явищ і процесів, а також для побудови адекватних моделей функціонування й розвитку соціальних об'єктів у суспільстві **(C3, C4)**
- використовувати науковий потенціал і методичний арсенал соціального моделювання і соціального прогнозування для розробки прогностичних моделей функціонування соціальних об'єктів, явищ і процесів **(C1,2)**

5. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Обсяг курсу	
Види занять	Загальна кількість годин
Лекції	18 год.
Семінарські заняття	18 год.
Самостійна робота	54 год.

Ознаки курсу			
семестр	спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
1-й семестр	054 «Соціологія»	1 курс магістратури	нормативний

5.1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. *Електоральна соціологія як галузева соціологічна теорія*

Тема 1. Предмет та методи теоретичної і прикладної електоральної соціології. Функції соціології в забезпеченні виборчих кампаній

Електоральна соціологія. Соціологія електоральної поведінки. Соціологія виборчого процесу. Предмет електоральної соціології як галузевої науки. Теоретична і прикладна електоральна соціологія. Методи електоральної соціології. Специфіка методів електоральної соціології. Масові опитування в електоральних дослідженнях. Exit-poll. Проблема взаємодії наукової мови й мови повсякденності. Проблема інтерпретації даних. Контент-аналіз в електоральних дослідженнях. Якісні методи. Глибинні інтерв'ю. Фокус-групи. Порівняльні методи. Вторинний аналіз. Соціологічні бази даних: Інтернет-ресурси центру Роупера, Вціома, Фома, «Народний архів». Інформаційно-аналітична, прогностична та політико-маркетингова функції прикладної електоральної соціології.

Тема 2. Історія електоральних досліджень

Виникнення та розвиток електоральних опитувань і досліджень електоральної поведінки в країнах Заходу (20-60 рр. ХХ ст.). Інституціоналізація емпіричних електоральних досліджень. Інститут Дж. Геллапа. Г. Ласуелл (Центр теоретичних електоральних досліджень Чиказького університету), Е. Кемпбелл (Центр опитувань Мічиганського університету), П. Лазарсфельд і Б. Берельсон (Бюро прикладних досліджень Колумбійського університету). Французький інститут досліджень громадської думки (Ж. Стецель). Інститут демоскопії (Е. Ноель-Нейман).

Виникнення і розвиток електоральних досліджень в Україні. Інституалізація електоральних досліджень в Україні: Київській міжнародний інститут соціології; Соціологічна маркетингова служба «Соціс ЛТД»; «Демократичні ініціативи» та центр «Соціальний моніторинг»; Центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова та ін.

Змістовий модуль 2. *Інституціональний аналіз в електоральній соціології.*

Тема 3. Вибори як соціальний інститут і політичний процес.

Демократичні принципи виборів. Цінності демократичних виборів. Види виборчих систем. Виборча кампанія як соціальний феномен. Складання списків виборців. Передплатні листи. Порядок виборів і система підрахунку голосів. Дизайн бюлетеня. Фальсифікації під час виборів. Контроль виборчого процесу і його правові аспекти. Виборче законодавство України. Поняття «виборча кампанія» та «виборча технологія». Етапи, учасники і процедури виборчої кампанії. Актори й суб'єкт виборчого процесу. Партія як активний учасник виборчої кампанії. Виборці. Кандидати (політичні партії й кандидати по одномандатних округах). Громадські організації. Штаби. Групи інтересів. ЗМІ. ЦВК. Держава. Спостерігачі.

Тема 4. Вибори й соціальна перцепція.

Електоральна повсякденність. Соціальні установки й аттитюди. Соціальні стереотипи. Емоції. Образи кандидатів. Реакції на лексизми. Повсякденна політична свідомість. Парадокси повсякденності. Амбівалентність свідомості. Соціальні забобони й омани. Інерції повсякденної свідомості. Екстраполяція повсякденної політичної свідомості на сприйняття соціальної реальності. «Чапаївський синдром» і синдром «Царя-панотця» в електоральній повсякденності.

Тема 5. Виборчі технології.

Поняття й види виборчих технологій. Передвиборча агітація. Політичний маркетинг. PR-технології. Маніпуляції масовою свідомістю під час виборчої кампанії. Адміністративний ресурс. Проблеми прогнозування в суспільстві, що трансформується. Прогнозні моделі. Математичні методи в прогнозуванні виборчого процесу. Досвід закордонних прогнозних моделей: Люїса-Бека, Тафта, Еріксона. Багатофакторний аналіз виборчих ситуацій. Системний аналіз. Вибори й великі системи. Теорія хаосу. Можливості прогнозування на пострадянському просторі. Джеррімендерінг як маніпулятивна виборча технологія. Історична ретроспектива «виборчої географії». Сутність джеррімендерінгу, мета, завдання, функції. Приклади джеррімендерінгу. Етичний вимір технології джеррімендерінгу. Механізм проведення джеррімендерінгу.

Змістовий модуль 3. Електоральна поведінка

Тема 6. Поняття й типи електоральної поведінки.

Поняття електоральної поведінки. Пасивна й активна електоральна поведінка. Конвенціональна й неконвенціональна електоральна поведінка. Електоральна девіація. Електоральний абсентеїзм. Абсолютний і ситуативний електоральний абсентеїзм. Протестна електоральна поведінка. Голосування «ногами». Ритуальна електоральна поведінка. Спіраль мовчання. Ефект «ореола». Ефект «оркестрового фургона». Рівні, види, форми політичної поведінки. Специфіка масової поведінки в політиці. Соціологічні теорії електоральної поведінки (А. Зигфрід, П. Лазерс-фельда, Б. Берельсона Ч. Меріам, Ф. Гознел, С. Райс, С. Ліпсет та С. Рок-кан). Соціально-психологічні теорії електоральної поведінки (А. Кемпбел, Ф. Конверт). Теорії раціонального вибору (Е. Даунс, М. Файорина). Теорії «ірраціонального вибору» (С. Розенберг і П. Маккаферті). Теорія «політичного поля» (П. Бурдье). Поняття та види електоральної поведінки. Поняття, види, причини, фактори електорального абсентеїзму. Поняття та види електоральної девіації.

Тема 7. Теорії та чинники електоральної поведінки.

Характеристика основних теорій електоральної поведінки в політичній соціології Заходу. Соціологічна теорія (теорія статусного голосування). Соціально-психологічна теорія електоральної поведінки (теорія партійно-ідеологічної ідентифікації). Теорія раціонального вибору (“економічного” голосування). Класичні теорії електоральної поведінки: соціологічна (М. Ліпсет, С. Рокон); соціально-психологічна. Альтернативні теорії: теорія «партійного образу себе» (Д. Батлер і Д. Стоукс); «теорія схем» Д. Киндера і Р. Ласкина; теорія раціонального вибору (А. Даус, В. Райнер). Маніпулятивні теорії.

Об’єктивні фактори впливу на електоральну поведінку. Основні об’єктивні фактори: соціально-демографічні характеристики (вік, стать, соціальне походження, національність, релігійність, розмір доходу, освіта, професія); інституційні фактори (характер політичної системи, стабільність/нестабільність розвитку, тип політичного режиму, ступінь розвиненості виборчого права та виборчої системи, тип інституту, що обирається, тобто рівень виборів – вибори «першого», «другого» порядку, електоральний розклад, тип реєстрації виборців); географічні фактори (центр/периферія, місто/село); економічні фактори (рівень соціально економічного розвитку країни, наявність потужного середнього класу). Суб’єктивні фактори впливу на електоральну поведінку. Основні суб’єктивні фактори: індивідуальні психологічні якості виборця (мотивація, лабільність/ригідність, раціональність/емоційність, екстернальність/інтернальність, темперамент, схильність до навіювання), політична культура масова та індивідуальна, політична свідомість масова та індивідуальна, менталітет нації, вплив іміджу лідера, політичної реклами, ЗМК, характер соціального самопочуття, в тому числі рівень протестності/конформності, ідеологія, специфіка впливу політичних організацій.

Змістовий модуль 4. Соціологічний супровід виборчого процесу

Тема 8. Соціологічне забезпечення виборчої кампанії.

Мета, завдання електорального дослідження (формування “портрету” потенційних виборців; виявлення моделі “бажаного кандидата”; вивчення ставлення потенційних виборців до ключових позицій програми кандидата; дослідження соціально-економічних, політичних орієнтацій виборців тощо). Розробка стратегії та тактики виборчих кампаній на основі базових соціологічних досліджень виборчої кампанії. Рейтингові (прогнозні) дослідження електоральної поведінки: рейтинг проінформованості, рейтинг довіри, рейтинг впливовості, рейтинг привабливості вибору та ін. Розробка стратегії й тактики виборчої кампанії на основі базових соціологічних досліджень. Попередній соціологічний і політологічний аналіз передвиборної ситуації. Виявлення цільової групи електорату, на яку спрямована передвиборна кампанія кандидата. Виявлення й формулювання мети й завдань передвиборної кампанії кандидата. Виявлення стратегічної лінії виборчої кампанії кандидата. Визначення основних гасел виборчої кампанії кандидата. Рейтингові (прогностичні) дослідження електоральної поведінки. Рейтингові дослідження як виявлення шансів на парламентських і президентських виборах певних кандидатів. Рейтинг інформованості. Рейтинг довіри. Рейтинг впливу. Рейтинг популярності. Методи визначення рейтингів. Проблеми й методи прогнозування виборчої активності й результатів голосування на основі масових опитувань населення. Дискусії щодо можливості прогнозування результатів виборів у різних соціально-політичних умовах. Ефект «фургона з оркестром». Дискусії про вплив рейтингів і результатів соціологічних опитувань на формування електоральних переваг. Кількісні методи прогнозування. Формули короткострокового й середньострокового прогнозу. Методи прямих екстраполяцій.

Тема 9. Розробка стратегії та тактики виборчої кампанії.

Методи дослідження та прогнозування електоральної поведінки. Базові соціологічні дослідження передвиборчої ситуації: їх завдання і засоби реалізації. Основні завдання базових електоральних досліджень. Типологія виборців за факторами, що визначають їх електоральний вибір певних партій та кандидатів. Ідеологічні ідентифікації виборців, рівень соціально-економічного самопочуття, задоволеності станом та динамікою соціально-економічної ситуації за міжвиборчий період. Розробка стратегії і тактики виборчої кампанії на основі базових соціологічних досліджень.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усь ого	у тому числі			усь бо го	у тому числі		
		Л	С	С.Р.		Л	С	С.Р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Електоральна соціологія як галузева соціологічна теорія								
Т.1. Предмет і методи електоральної соціології	8	2	2	4	–	–	–	–
Т.2. Історія електоральних досліджень	8	2	2	4	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 1	16	4	4	8	–	–	–	–
Змістовий модуль 2. Інституціональний аналіз в електоральній соціології								
Т.3. Вибори як соціальний інститут і політичний процес	11	2	2	7	–	–	–	–
Т.4. Вибірчі технології	11	2	2	7				
Разом за змістовим модулем 2	22	4	4	14	–	–	–	–
Змістовий модуль 3. Електоральна поведінка								
Т. 5. Поняття й типи електоральної поведінки	10	2	2	6	–	–	–	–
Т.6. Теорії та чинники електоральної поведінки	11	2	2	7				
Разом за змістовим модулем 3	21	4	4	13	–	–	–	–
Змістовий модуль 4. Соціологічний супровід виборчого процесу								
Т. 7. Розробка стратегії й тактики виборчої кампанії	10	2	2	6	–	–	–	–
Т.8. Прогноз у виборчій кампанії	11	2	2	7				

Т.9. Рейтингові дослідження та «exit poll»	10	2	2	6				
Разом за змістовим модулем 4	31	6	6	19	–	–	–	–
Усього годин:	90	18	18	54	–	–	–	–

5.3. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і методи електоральної соціології	2
2	Історія електоральних досліджень	2
3	Вибори як соціальний інститут і політичний процес	2
4	Виборчі технології	2
5	Поняття й типи електоральної поведінки	2
6	Теорії та чинники електоральної поведінки	2
7	Розробка стратегії й тактики виборчої кампанії	2
8	Прогноз у виборчій кампанії	2
9	Рейтингові дослідження та «exit poll»	2

5.4. Плани семінарських занять

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОДИ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ СОЦІОЛОГІЇ

1. Предмет електоральної соціології.
2. Місце електоральної соціології серед інших соціальних і поведінкових наук.
3. Навчання Вебера, Маркса, Парсонса, Бурдье й електоральна соціологія.
4. Специфіка методів електоральної соціології.
5. Соціологічні бази даних: Інтернет-ресурси Вціома, Фома, «Народний архів».

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Політична соціологія М.Острогорського.
2. Внесок М.Вебера в становлення соціології виборів.
3. Розвиток української електоральної соціології.
4. Використання соціологічного інструментарію в електоральній соціології.
5. Яка електоральна соціологія потрібна Україні?

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Покажіть подібність і розходження між вивченням політичних процесів політологією й електоральною соціологією.
2. Опишіть особливості соціологічного вивчення політичних явищ і процесів.
3. Що таке номотетичні й ідеографічні парадигми? У чому їхній зміст?
4. Які специфічні проблеми виникають при опитуваннях суспільної думки по електоральних питаннях?
5. Які види опитувань використовуються електоральними соціологами?

ЛІТЕРАТУРА

1. АМЕЛИН В.Н. Социология политики. — М., 1992.
2. АРТЕРТОН Ф.К. Використання опитувань громадської думки у виборчих кампаніях // Вибори в Сполучених Штатах Америки 1996 р. - К.:, 1996.
3. БЕКЕШКІНА І. Вибори-98 як процес політичного самовизначення населення // Політичний портрет України. -1998. -№ 21.
4. БОЙКО К. Г. Институт Гэллага // США: экономика, политика и идеология -1977 №2.
5. БУРДЬЕ П. Социология политики. Пер. с фр. — М., 1993.
6. ВЕБЕР М. Политические работы. — М., 2003.
7. ВИШНЯК О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи / НАН України; Інститут соціології. — К., 2000.
8. Выборы в посткоммунистических обществах // Политическая наука. 2000. №3.
9. ГОЛОВАХА Є.І., Паніна Н.В. Тенденції розвитку українського суспільства (1994-1997 р.р.). Соціологічні показники (Таблиці, ілюстрації, коментар).-К., 1998.
10. ГОЛОСОВ Г.В. Партийные системы России и стран Восточной Европы. М., 1999.
11. ГОЛОСОВ Г.В. Сравнительная политология. — Новосибирск, 1995.
12. ДАЛЬ Р. Демократия и ее критики. М. 2003
13. ДМИТРИЕВ А. В. Политическая социология США. Очерки, - Ленинград: Изд-во Ленинградского ун-та, 1971.
14. КИРИЛЮК Ф. М., АНТОНЕНКО В. Г., Гаєвський Б. А., КЛЯШТОРНИЙ М. Д., ОБУШНИЙ М. І. Українська політологія : Витоки та еволюція — К., 1995.
15. КУШЕРЕЦ В.И. Опросы и выборы: зарубежная практика // Философская и социологическая мысль. - 1991. -№ 3.
16. ЛИПСЕТ С Политическая социология // Американская социология. Перспективы. Проблемы. Методы. -М.:, 1972.
17. МАНГЕЙМ Дж.Б., Рич К.Р. Политология: Методы исследования. М., 1997.
18. НОЭЛЬ-НОЙМАН Э. Общественное мнение. Открытие спирали молчания. М.. 1996
19. ПЕТРОВ О.В. Социологические избирательные технологии. - Днепропетровск, 1998.
20. ПЕТРОВСКАЯ М.М. Общественное мнение США: опросы и политика. - М, 1977.
21. ЭНДРЕЙН Ч.Ф. Сравнительный анализ политических систем. М.: Весь мир, 2000.

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Виникнення і розвиток електоральних досліджень Америці.
2. Інституціоналізація емпіричних електоральних досліджень на Заході:
 - а). електоральні дослідження Чикагського університету;
 - б). електоральні дослідження Мічиганського університету;
 - в). електоральні дослідження Колумбійського університету;
 - г). електоральні дослідження Інститутом демоскопії.
3. Виникнення і розвиток електоральних досліджень в Україні.
4. Інституціоналізація емпіричних електоральних досліджень.

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначте особливості електоральних досліджень Чикагського університету.
2. Де і хто очолив перші емпіричні електоральні дослідження?
3. Особливості електоральних досліджень Мічиганського університету.
4. Специфіка електоральних досліджень Колумбійського університету.
5. Які соціологічні інституції проводять електоральні дослідження в Україні?

ЛІТЕРАТУРА

1. ВИШНЯК О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи / НАН України; Інститут соціології. — К., 2000.
2. Выборы в посткоммунистических обществах // Политическая наука. 2000. №3.
3. ГОЛОВАХА Є.І., Паніна Н.В. Тенденції розвитку українського суспільства (1994-1997 р.р.). Соціологічні показники (Таблиці, ілюстрації, коментар).-К., 1998.

ТЕМА 3. ВИБОРИ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ І ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

1. Зміст і процедури виборів у державні органи влади.
2. Різновиди виборів при різних політичних режимах.
3. Демократичні принципи виборів.
4. Выборча кампанія як соціальний феномен.
5. Фальсифікації під час виборів.
6. Контроль виборчого процесу і його правові аспекти.
7. Выборче законодавство України.

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Соціологічне розуміння виборів.
2. Демократичні умови виборів.
3. Стратегії виборчих кампаній у зрілих демократіях.
4. Типові способи фальсифікації виборів в Україні.
5. Особливості українського виборчого законодавства.
6. Незалежні спостерігачі на виборах.

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Чому вибори можуть проводитися не тільки в демократичних, але й у недемократичних країнах?
2. Чим вибори відрізняються від референдумів?
3. Які фальсифікації можливі на виборах?
4. Що саме вивчають електоральні соціологи у виборчих кампаніях?
5. Які вимоги пред'являються до дослідницької теорії в електоральній соціології?

ЛІТЕРАТУРА

1. БУРДЬЄ П. Социология политики: Пер с фр./Сост., общ. Ред. И предисл. Н.А.Шматко./- М.: Socio-logos, 1993.
2. Выборы 98: Документи, статистичні дані, аналіз // Під заг. ред. Ю.Шайгородського.-К., 1998.
3. Выборы Президента Украины 1999. Информ.-аналіт. вид. / Голова редкол. М.М.Рябець.-К.:ЦВК, 2000.
4. ВИШНЯК О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи / НАН України; Інститут соціології. — К., 2000.
5. ВИШНЯК О., ШЕВЕЛЬ І. Дослідження і прогнозування виборів в Росії та Україні: досвід і проблеми (1990-1998).-К.: 1998.
6. Выборы в посткоммунистических обществах // Политическая наука. 2000. №3.
7. ГЕЛЬМАН В.Я. Избирательные кампании в России: испытания электоральной формулы//Полис.-1996.- № 2.
8. ГОЛОСОВ Г.В. Сравнительная политология. - Новосибирск:, 1996.
9. КОРОБОВ В.К. Політична типологія українських виборців // Політичний портрет Херсонщини. Збірка аналітичних і інформативних матеріалів. Упор. Д.В.Белій.- К., 1999.
10. МАТУСЕВИЧ В., ОССОВСКИЙ В. Электоральное поведение: техника социологического исследования // Философская и социологическая мысль. - 1994- -№11/12.
11. Первый электоральный цикл в России (1993-1996)/ Под ред. В.Я.Гельмана, Г.В.Голосова, Е.Ю.Мелешкина.- М., 2000.

12. Президентські вибори – 1999: південний ракурс. Щорічний звіт соціологічної лабораторії ХОО КВУ за 1999 рік. - Херсон-Київ, - 2000.
13. ШЕВЧЕНКО Ю.Д. Между экспрессией и рациональностью: об изучении электорального поведения в России // Полис. - 1 998. -№ 1 .

ТЕМА 4. ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ

1. Поняття й види виборчих технологій.
2. Види впливу на свідомість виборців з боку політичних сил у ході виборчої кампанії.
3. Основні агітаційні й PR-технології.
4. Проблема маніпуляції масовою свідомістю під час виборчої кампанії.

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Використання PR-технологій у виборчих кампаніях.
2. Типові в українській політиці способи планування виборчих кампаній.
3. Медіа-технології в українській політиці.
4. Роль диффамачії в українських виборчих кампаніях.
5. Театралізація політики як сукупність сучасних політичних технологій.
6. Постмодерністські теорії сучасної політики.
7. Причини поширення інструменталістського ставлення громадян демократичних країн до виборів.

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке властиво виборчої технології й чим вони відрізняються від політичних?
2. Як зв'язані між собою суспільна мораль і виборчі технології?
3. Які технології підрахунку голосів виборців у пропорційних виборчих системах ви знаєте?
4. Які технології проведення агітаційної роботи в сучасних українських умовах ви знаєте?
5. Які технології фальсифікації виборів ви знаєте?
6. Назвіть і охарактеризуйте технології контролю за виборами.

ЛІТЕРАТУРА

1. АМЕЛИН В.Н., ЛЕВЧИК Д.А., УСТИМЕНКО С.В. Воюют надписи: Имидж кандидата и способы его актуализации. – М., 1995.
2. АРТЕРТОН Ф.К. Використання опитувань громадської думки у виборчих кампаніях // Вибори в Сполучених Штатах Америки 1996 р. - К.;, 1996.
3. ВИШНЯК О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи / НАН України; Інститут соціології. — К., 2000.
4. ГАЛКИН А.А. Расстановка политических сил в электоральном преломлении: латентные факторы потенциального сдвига//Полис. -1997. -№ 1.
5. ГОЛОСОВ Г.В. Поведение избирателей России: теоретические перспективы и результаты региональных выборов//Полис, - 1997. -№4.
6. ДЮВЕРЖЕ М. Политические партии. М., 2000
7. ЗАЗЫКИН В.Г., КОЛОСОВА С.В., ФУРС Р.Ф. Психологические факторы повышения активности избирателей с помощью телевизионных передач рекламного характера. – М., 1996.
8. КОВЛЕР А.И. Избирательные технологии: российский и зарубежный опыт. М., 1995.
9. МОРОЗОВА Е.Г. Политический рынок и политический маркетинг: концепции, модели, технологии. М., 1999.
10. ПЕРЕГУДОВ С.П., СЕМЕНЕНКО И.С. Группы давления и российское государство. М. 1999.
11. ПЕТРОВ О.В. Социологические избирательные технологии. - Днепропетровск, 1998.
12. Политический менеджмент: электоральный процесс и технологии. СПб, 1999.
13. ПШИЗОВА С.Н. Демократия и политический рынок в сравнительной перспективе (II) //Полис. – 2000. - № 3.

ТЕМА 5. ПОНЯТТЯ Й ТИПИ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

1. Поняття електоральної поведінки. Пасивне й активне електоральна поведінка.

2. Електоральна девиация.
3. Протестна електоральна поведінка.
4. Особливості електоральної поведінки у зв'язку з виборчими системами.
5. Повсякденна політична свідомість і електоральна поведінка.
6. Впливи політичної реклами й агітації на вибір виборців.
7. Теорія раціонального вибору в поясненні електоральної поведінки.
8. Модель партійної ідентифікації.
9. Модель соціальної ідентифікації.

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Внесок П.Лазарсфельда в електоральну соціологію.
2. Індеси партійно-групових зв'язків у західноєвропейських країнах.
3. Критика теорії раціонального вибору А.Даунса.
4. Особливості вивчення протестного голосування на українських виборах.
5. Досвід вивчення президентських виборів 2004 року в Україні.
6. Досвід вивчення парламентських виборів в Україні.
7. Проблеми дослідження електоральної активності й абсентеїзму в західноєвропейських країнах.

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке електоральне поведіння й чим воно відрізняється від політичної участі громадян?
2. Що таке електоральна девиация й абсентеїзм?
3. Що таке протестна участь, протестне голосування?
4. Якими способами й методами соціологи вивчають електоральну активність і політичні переваги виборців?
5. Які методологічні проблеми виникають при інтерпретації даних соціологічних опитувань, проведених у рамках електоральних досліджень?
6. У чому полягає зміст соціально-психологічних теорій, що інтерпретують електоральне поведіння?
7. У чому полягає зміст теорії раціонального вибору, що інтерпретує електоральне поведіння?
8. Які соціальні фактори можуть вплинути на формування вибору виборців, з погляду С.Липсета й С.Роккана?
9. Як тип виборчої системи може вплинути на мотивацію виборців?

ЛІТЕРАТУРА

1. АКСЕНОВ К.Э. Протестная мотивация избирателей: два периода электоральной истории Санкт-Петербурга // Социологический журнал. - 1998. - № 1/2.
2. ВЕБЕР М. Политические работы. М., 2003.
3. ВИШНЯК О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи / НАН України; Інститут соціології. — К., 2000.
4. ГОЛОСОВ Г.В. Поведение избирателей России: теоретические перспективы и результаты региональных выборов//Полис, - 1997. - №4.
5. ГОНЧАРОВ Д.В. Теория политического участия. М., 1997.
6. ГОРБАЧИК А. Политические ориентации и социальное самочувствие населения Украины //Экономические и социальные перемены: мониторинг общественного мнения. - 1998. - № 5.
7. КОМАРОВСКИЙ В. С. Типология избирателей//Социс. -1990. - № 3.
8. ЛЕВАДА Ю. Структура российского электорального пространства // Экономические и социальные перемены: мониторинг общественного мнения. -1996. - № 3.
9. МАТУСЕВИЧ В., ОССОВСКИЙ В. Электоральное поведение: техника социологического исследования // Философская и социологическая мысль. - 1994- -№ 11/12.
10. ОСЛОН А, ПЕТРЕНКО Е. Факторы электорального поведения: от опросов к моделям //Вопросы социологии. - 1994.- № 5.
11. ШЕВЧЕНКО Ю.Д. Между экспрессией и рациональностью: об изучении электорального поведения в России // Полис. - 1 998. - № 1 .
12. ШЕСТОПАЛ Е.Б. Очерки политической психологии. М.,1990.

ТЕМА 6. ТЕОРІЇ ТА ЧИННИКИ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

1. Характеристика основних теорій електоральної поведінки в політичній соціології Заходу.
 - а). соціологічна теорія (теорія статусного голосування);
 - б). соціально-психологічна теорія електоральної поведінки;
 - в). теорія раціонального вибору;
 - г). альтернативні теорії: теорія «партійного образу себе» (Д. Батлер і Д. Стоукс); «теорія схем» Д. Киндера і Р. Ласкина.
2. Об'єктивні чинники впливу на електоральну поведінку.
3. Суб'єктивні чинники впливу на електоральну поведінку.

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. У чому сутність теорії статусного голосування?
2. У чому сутність соціально-психологічної теорії електоральної поведінки?
3. У чому сутність теорії раціонального вибору?
4. Визначте об'єктивні чинники, які впливають на електоральну поведінку.
5. Визначте суб'єктивні чинники, що впливають на електоральну поведінку.

ЛІТЕРАТУРА

1. АКСЕНОВ К.Э. Протестная мотивация избирателей: два периода электоральной истории Санкт-Петербурга // Социологический журнал. - 1998. - № 1/2.
2. ВЕБЕР М. Политические работы. М., 2003.
3. ВИШНЯК О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи / НАН України; Інститут соціології. — К., 2000.
4. ГОЛОСОВ Г.В. Поведение избирателей России: теоретические перспективы и результаты региональных выборов//Полис, - 1997. - №4.
5. ГОНЧАРОВ Д.В. Теория политического участия. М., 1997.
6. ГОРБАЧИК А. Политические ориентации и социальное самочувствие населения Украины //Экономические и социальные перемены: мониторинг общественного мнения. - 1998. - № 5.
7. КОМАРОВСКИЙ В. С. Типология избирателей//Социс. -1990. - № 3.
8. ЛЕВАДА Ю. Структура российского электорального пространства // Экономические и социальные перемены: мониторинг общественного мнения. -1996. - № 3.
9. МАТУСЕВИЧ В., ОССОВСКИЙ В. Электоральное поведение: техника социологического исследования // Философская и социологическая мысль. - 1994- - № 11/12.
10. ОСЛОН А, ПЕТРЕНКО Е. Факторы электорального поведения: от опросов к моделям //Вопросы социологии. - 1994.- № 5.
11. ШЕВЧЕНКО Ю.Д. Между экспрессией и рациональностью: об изучении электорального поведения в России // Полис. - 1 998. - № 1 .
12. ШЕСТОПАЛ Е.Б. Очерки политической психологии. М.,1990.

ТЕМА 7. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ

1. Попередній соціологічний і політологічний аналіз передвиборної ситуації.
2. Цільові групи електорату.
3. Методи й завдання передвиборної кампанії кандидата.
4. Визначення основних гасел виборчої кампанії кандидата.
5. Основні етапи виборчої кампанії.

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Внесок соціолога в організацію виборчої кампанії.
2. Внесок С.Липсета й С.Роккана в теоретичну розробку соціологічних подань про цільові групи.

3. Партійний розкол і консенсусна демократія в Нідерландах.
4. Проблема рекрутування в політичні партії.
5. Партії як канал соціальної мобільності в теорії П.Сорокіна.
6. Проблема визначення цільових груп виборців в умовах поліетнічного й культурно фрагментаризованого суспільства.
7. Масс-медійні способи конструювання цільових груп.

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке цільової групи?
2. Назвіть і охарактеризуйте соціологічні способи визначення цільових груп.
3. У чому полягає внесок С.Липсета й С.Роккана в розуміння цільових груп?
4. Які соціальні фактори є значимими для визначення політичних переваг виборців в Україні?
5. Які типові етапи проходить виборча кампанія?

ЛІТЕРАТУРА

1. БАРАНОВ С.Д. Финансирование избирательных кампаний и группы давления // Вестник МГУ. - Серия 18. Социология и политология. - 1998. -№ 4.
2. ВИШНЯК О., ШЕВЕЛЬ І. Дослідження і прогнозування виборів в Росії та Україні: досвід і проблеми (1990-1998),-К.: 1998.
3. Выборы в посткоммунистических обществах // Политическая наука. 2000. №3.
4. ГЕЛЬМАН В. Избирательные кампании в России: Испытание электоральной формулы // Полис. 1996. №2.
5. ГОЛОСОВ Г. В. Форматы партийных систем в новых демократиях: институциональные факторы неустойчивости и фрагментации // Полис. - 1998. - № 1.
6. ДЮВЕРЖЕ М. Политические партии. М., 2000.
7. ЛЕВАДА Ю. Структура российского электорального пространства // Экономические и социальные перемены: мониторинг общественного мнения. -1996. -№3.
8. ЛИПСЕТ С Политическая социология // Американская социология. Перспективы. Проблемы. Методы. -М., 1972.
9. МАНГЕЙМ Дж.Б., РИЧ К.Р. Политология: Методы исследования. М., 1997.
10. НОЭЛЬ-НОЙМАН Э. Общественное мнение. Открытие спирали молчания. М.:1996
11. ОСТРОГОРСКИЙ М.Я. Демократия и политические партии. — М., 1999.
12. ПЕЙН К., ХЕД К., О'КОННЕЛ Ш. Стратегия планирования избирательной кампании. – М., 1995.
13. Первый электоральный цикл в России (1993-1996)/Под ред. В.Я.Гельмана, Г.В.Голосова, Е.Ю.Мелешкина.- М., 2000.
14. ПЕТРОВ О.В. Социологические избирательные технологии. - Днепропетровск, 1998.
15. Политический менеджмент: электоральный процесс и технологии. СПб. 1999.
16. ШАБРОВ О.Ф. Политическое управление: проблема стабильности и развития. М., 1997.

ТЕМА 8. ПРОГНОЗ У ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ

1. Дискусії щодо можливості прогнозування результатів виборів у різних соціально-політичних умовах.
2. Проблеми прогнозування в суспільстві, що трансформується.
3. Прогнозні моделі. Математичні методи в прогнозуванні виборчого процесу.
4. Формули короткострокового й середньострокового прогнозу.
5. Ефекти політичних технологій. Ефект «фургона з оркестром».

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Політико-соціологічний аналіз останніх виборів президента України.
2. Політико-соціологічний аналіз останніх українських парламентських виборів.
3. Аналіз електорату провідних українських партій.
4. Переваги й недоліки основних способів підрахунку голосів при пропорційній виборчій системі.
5. Електоральна інженерія.
6. Як вирішується проблема представництва при різних виборчих системах?

7. Політико-соціологічний аналіз українського виборчого законодавства.
8. Проблема заборонних бар'єрів.

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які параметри політико-соціологічного аналізу виборчих систем ви знаєте?
2. Чим виборчі системи більшості відрізняються від пропорційних систем?
3. Назвіть переваги й недоліки мажоритарної системи.
4. Якими перевагами й дефектами володіє виборча система простої більшості?
5. Які політичні проблеми вирішує пропорційна виборча система?
6. У чому полягає фундаментальний соціологічний закон М.Дюверже?
7. Опишіть основні способи підрахунку голосів при пропорційній системі.
8. Що таке змішана зв'язана й змішана незв'язана системи?
9. Охарактеризуйте виборчу систему України.

ЛІТЕРАТУРА

1. АВТОНОМОВ А. С., ВЕДЕНЕЕВ Ю. А., ЛУГОВОЙ В. В. Сравнительное избирательное право: Учеб. пособие — М.: Издательство НОРМА, 2003.
2. БАЛАКІРЄВА О. М., ВОЛИНЕЦ Л. С., ГОЛОВАТИЙ М. Ф., Головенько В. А., Корнієвський О. А. Молоде покоління нової України: Ескіз соціального портрету / В.В. Барабаш (ред.кол.та упоряд.). — К.: А.Л.Д., 1995.
3. БАРМАТОВА С.П. Політична соціологія. Курс лекцій. Київ, 2003.
4. ВІНОГРАДОВ В.Д., ГОЛОВИН Н.А. Политическая социология. СПб., 1997.
5. ВЯТР Е. Социология политических отношений. Пер. с польск. М., 1979.
6. ГАВРИЛЕНКО И., ЛИТВИН А. Выборы как общественно-историческая ситуация: теоретические модели избирательного процесса //Социология: теория, методы, маркетинг. — 2000. — № 3.
7. ГОНЧАРОВ Д.В. Теория политического участия. М., 1997.
8. ДЮВЕРЖЕ М. Политические партии. М., 2000
9. КОВЛЕР А.И. Избирательные технологии: российский и зарубежный опыт. М., 1995.
10. НЕЛЬГА А. Социология избирательного процесса: проблемы становления //Социология: теория, методы, маркетинг. — 2000. — № 2.
11. ОСТРОГОРСКИЙ М.Я. Демократия и политические партии. Т. 1-2, М., 1928,1930.
12. Политическая наука: новые направления. Пер. с англ. М., 1999.
13. Политический менеджмент: электоральный процесс и технологии. СПб.1999.
14. ШВАРЦЕНБЕРГ Р.-Ж. Политическая социология. Пер с фр. Ч. 1-3. М., 1992.

ТЕМА 9. РЕЙТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА «EXIT POLL»

1. Рейтингові дослідження як виявлення шансів на парламентських і президентських виборах певних кандидатів.
2. Види й методи визначення рейтингів.
3. Дискусії про вплив рейтингів і результатів соціологічних опитувань на формування електоральних переваг.
4. «Exit poll» у західноєвропейській і американській виборчій практиці.
5. Використання методу «Exit poll» у президентських виборах 2004 року на Україні.

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. «Війна рейтингів» у ході виборчої кампанії по виборам президента України в 2004 році.
2. Рейтинги й «спіраль умовчання».
3. Способи «м'яких» фальсифікацій рейтингів.
4. Виборче законодавство щодо публікацій даних передвиборних рейтингів.
5. Передвиборні рейтинги й прогнози результатів виборів.
6. Український досвід проведення «Exit poll».
7. Дискусії про наукову коректність методу «Exit poll».

ПИТАННЯ Й ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке політичний рейтинг і які види рейтингів ви знаєте?
2. Яким образом треба інтерпретувати рейтинги в рамках передвиборного прогнозу?
3. Які соціологічні правила визначення й складання передвиборних рейтингів треба дотримувати?
4. У чому полягає зміст методу «Exit poll»?
5. Наскільки достовірні результати «Exit poll»?
6. Поясніть техніку проведення «Exit poll».
7. Які приклади фальсифікації результатів виборів за допомогою «Exit poll» ви знаєте?

ЛІТЕРАТУРА

1. АМЕЛИН В.Н., УСТИМЕНКО С.В. Технология избирательных кампаний. – М., 1993.
2. ВАРІЙ М.Й. Політико-психологічні передвиборні та виборчі технології: Навч.-метод. посібник. — К.: Ельга; Ніка-Центр, 2003. — 400с.
3. ВИШНЯК О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи / НАН України; Інститут соціології. — К., 2000.
4. ВИШНЯК О., ШЕВЕЛЬ І. Дослідження і прогнозування виборів в Росії та Україні: досвід і проблеми (1990-1998),-К.: 1998.
5. Выборы в посткоммунистических обществах // Политическая наука. 2000. №3.
6. ГЕЛЬМАН В. Избирательные кампании в России: Испытание электоральной формулы // Полис. 1996. №2. С.84-100.
7. ГОЛОВАХА Є. Перший "exit poll" в Україні: думка експерта // Соціологія: теорія, метод, маркетинг. - 1998. - № 3.
8. ЛЕВАДА Ю. Структура российского электорального пространства // Экономические и социальные перемены: мониторинг общественного мнения. -1996. -№3.
9. ЛИПСЕТ С Политическая социология // Американская социология. Перспективы. Проблемы. Методы. -М., 1972.
10. НОЭЛЬ-НОЙМАН Э. Общественное мнение. Открытие спирали молчания. М.:1996.
11. ОСЛОН А, ПЕТРЕНКО Е. Факторы электорального поведения: от опросов к моделям //Вопросы социологии. -1994.-№5.
12. Первый электоральный цикл в России (1993-1996)/Под ред. В.Я.Гельмана, Г.В.Голосова, Е.Ю.Мелешкина.- М., 2000.
13. ШЕВЧЕНКО Ю.Д. Между экспрессией и рациональностью: об изучении электорального поведения в России // Полис. - 1 998. -№1 .

5.5. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до семінарських занять	38
2	Конспект підготовки до семінару. Опрацювання першоджерел та літератури	10
3	Ведення термінологічного словника	6
	Разом	54

5.6. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

ПЕРЕЛІК ТЕМ ПРЕЗЕНТАЦІЙ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕЛЕКТОРАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ»

1. ПРЕДМЕТ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ СОЦІОЛОГІЇ ТА ЇЇ ІСТОРІЯ

Предмет електоральної соціології. Місце електоральної соціології серед інших соціальних й поведінкових наук. Електоральна соціологія й загальносоціологічна теорія. Електоральна соціологія й інші галузеві соціології. Електоральна соціологія у світлі номотетичних і ідеографічних парадигм. Вчення Вебера, Маркса, Парсонса, Бурдьє, Шюца й електоральна соціологія. Ретроспективний огляд розвитку електоральної соціології.

2. МЕТОДИ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ СОЦІОЛОГІЇ

Специфіка методів електоральної соціології. Масові опитування в електоральних дослідженнях. Exit-poll. Проблема взаємодії наукової мови й мови повсякденності. Проблема інтерпретації даних. Контент-аналіз в електоральних дослідженнях. Якісні методи. Глибинні інтерв'ю. Фокус-групи. Порівняльні методи. Вторинний аналіз. Соціологічні бази даних: Інтернет-ресурси центру Роупера, Вціома, Фома, «Народний архів».

3. СПЕЦИФІКА ДОСЛІДЖЕНЬ В ЕЛЕКТОРАЛЬНІЙ СОЦІОЛОГІЇ

Суспільна потреба в прикладних соціально-політичних дослідженнях. Дослідницька теорія як логічна конструкція. Компоненти теорії. Методи побудови дослідницької теорії. Вимоги, пропоновані до дослідницької теорії, її перевірка й удосконалювання. Роль гіпотез у побудові теорії. Пошукове дослідження. Операціоналізація як зв'язок між теорією й спостереженням. Операційні визначення перемінних і особливості їхньої розробки. Вимір у політологічному дослідженні. Рівні виміру: номінальний, порядковий, інтервальний. Робочі гіпотези як очікувані відносини між вимірюваними перемінними. Систематичні й випадкові помилки виміру. Валідність виміру й основні підходи до її оцінки. Надійність виміру й методи її встановлення. Побудова шкали виміру як процедура підготовки дослідницького інструментарію.

4. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ В ЕЛЕКТОРАЛЬНІЙ СОЦІОЛОГІЇ. ВИБОРИ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ.

Демократичні принципи виборів. Цінності демократичних виборів. Види виборчих систем. Виборча кампанія як соціальний феномен. Складання списків виборців. Передплатні листи. Порядок виборів і система підрахунку голосів. Дизайн бюлетеня. Фальсифікації під час виборів. Контроль виборчого процесу і його правові аспекти. Виборче законодавство України.

5. АКТОРИ Й СУБ'ЄКТ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Партія як активний учасник виборчої кампанії. Виборці. Кандидати (політичні партії й кандидати по одномандатних округах). Громадські організації. Штаби. Групи інтересів. ЗМІ. ЦВК. Держава. Спостерігачі.

6. ВИБОРИ Й СОЦІАЛЬНА ПЕРЦЕПЦІЯ.

Електоральна повсякденність. Соціальні установки й аттитуди. Соціальні стереотипи. Емоції. Образи кандидатів. Реакції на лексизми. Повсякденна політична свідомість. Парадокси повсякденності. Амбівалентність свідомості. Соціальні забобони й омани. Інерції повсякденної свідомості. Екстраполяція повсякденної політичної свідомості на сприйняття соціальної реальності. «Чапаївський синдром» і синдром «Царя-панотця» в електоральній повсякденності.

7. ПОНЯТТЯ Й ТИПИ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ.

Поняття електоральної поведінки. Пасивна й активна електоральна поведінка. Конвенціональна й неконвенціональна електоральна поведінка. Електоральна девіація. Електоральний абсентеїзм. Абсолютний і ситуативний електоральний абсентеїзм. Протестна електоральна поведінка. Голосування «ногами». Ритуальна електоральна поведінка. Спіраль мовчання. Ефект «ореола». Ефект «оркестрового фургона».

8. ТЕОРІЙ І ФАКТОРИ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Теорія раціонального вибору. Модель поведінки виборців Даунса. Соціотропний і егоцентричний вибір. Модель партійної ідентифікації. Модель соціальної ідентифікації. Особистісні фактори. Афективні фактори. Демографічні фактори (стать, вік). Соціально-економічні фактори (дохід, суб'єктивний добробут, освіта). Соціально-політичні фактори. Приналежність до організацій. Територіальні фактори (місто/село, центр/периферія). Сезонні фактори (пора року, календарні свята). Вплив ЗМІ, соціальних комунікацій. Історичні фактори

9. ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ.

Поняття й види виборчих технологій. Передвиборна агітація. Політичний маркетинг. PR-технології. Маніпуляції масовою свідомістю під час виборчої кампанії. Адміністративний ресурс. Проблеми прогнозування в суспільстві, що трансформується. Прогнозні моделі. Математичні методи в прогнозуванні виборчого процесу. Досвід закордонних прогнозних моделей: Люїса-Бека, Тафта, Еріксона. Багатофакторний аналіз виборчих ситуацій. Системний аналіз. Вибори й великі системи. Теорія хаосу. Можливості прогнозування на пострадянському просторі.

10. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЙ І ТАКТИКИ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ НА ОСНОВІ БАЗОВИХ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Попередній соціологічний і політологічний аналіз передвиборної ситуації. Виявлення цільової групи електорату, на яку спрямована передвиборна кампанія кандидата. Виявлення й формулювання мети й завдань передвиборної кампанії кандидата. Виявлення стратегічної лінії виборчої кампанії кандидата. Визначення основних гасел виборчої кампанії кандидата.

11. РЕЙТИНГОВІ (ПРОГНОСТИЧНІ) ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Рейтингові дослідження як виявлення шансів на парламентських і президентських виборах певних кандидатів. Рейтинг інформованості. Рейтинг довіри. Рейтинг впливу. Рейтинг популярності. Методи визначення рейтингів.

12. ПРОБЛЕМИ І МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ВИБОРЧОЇ АКТИВНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТІВ ГОЛОСУВАННЯ НА ОСНОВІ МАСОВИХ ОПИТУВАНЬ НАСЕЛЕННЯ

Дискусії щодо можливості прогнозування результатів виборів у різних соціально-політичних умовах. Ефект «фургона з оркестром». Дискусії про вплив рейтингів і результатів соціологічних опитувань на формування електоральних переваг. Кількісні методи прогнозування. Формули короткострокового й середньострокового прогнозу. Методи прямих екстраполяцій.

13. «EXIT POLL» І ПОСТВИБОРЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дискусії щодо методу «exit poll» у сучасній електоральній соціології. «Exit poll» у західноєвропейській і американській виборчій практиці. Використання даного методу в президентських виборах 2004 року на Україні. Маніпулятивні можливості методу «Exit poll».

14. ДЖЕРРІМЕНДЕРІНГ ЯК МАНІПУЛЯТИВНА ВИБОРЧА ТЕХНОЛОГІЯ

Історична ретроспектива «виборчої географії». Сутність джеррімендерінгу, мета, завдання, функції. Приклади джеррімендерінгу. Етичний вимір технології джеррімендерінгу. Механізм проведення джеррімендерінгу.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Модуль I. Науковий статус електоральної соціології

1. Покажіть подібність і розходження між вивченням політичних процесів політологією й електоральною соціологією.
2. Опишіть особливості соціологічного вивчення політичних явищ і процесів.
3. Що таке номотетичні й ідеографічні парадигми? У чому їхній зміст?
4. Які специфічні проблеми виникають при опитуваннях суспільної думки по електоральних питаннях?
5. Які види опитувань використовуються електоральними соціологами?
6. У яких випадках використовуються такі методи, як контент-аналіз, глибинне інтерв'ю?
7. У чому складається ефективність методу фокусів-груп в електоральних дослідженнях?
8. Які порівняльні методи використовуються в електоральній соціології?
9. Що таке пошукове дослідження в електоральній соціології?
10. Які вимоги пред'являються до дослідницької теорії в електоральній соціології?

Модуль II. Інституціональний аналіз в електоральній соціології

1. Політичний сенс виборів в авторитарних і демократичних системах.
2. Поняття виборчих систем у широкому й вузькому сенсі слова.
3. Характеристика, переваги й недоліки виборчої системи більшості.
4. Характеристика, достоїнства й недоліки пропорційної системи.
5. Характеристика, переваги й недоліки змішаної виборчої системи.
6. Особливості поведінки виборців при використанні різних виборчих систем.
7. Поняття й різновиди політичної участі.
8. Поняття електоральної поведінки й способи його вивчення.
9. Використання концепції раціонального вибору при вивченні автономної участі.
10. Політична участь і теорія політичного маркетингу.
11. Мобілізована участь.
12. Поняття масового колективного руху. Різновиди масових рухів у сучасному світі.
13. Чи можливі вибори в недемократичних країнах?
14. Опишіть можливі фальсифікації в ході виборів.
15. У чому полягає своєрідність українського виборчого законодавства?
16. Що таке політичні орієнтації і як вони визначаються соціологічними методами?
17. Як операціоналізуються політичні орієнтації при складанні соціологічних анкет?
18. Яким чином електоральна поведінка зазнає впливу від політичних і соціальних стереотипів?
19. Що таке протестне голосування і як воно визначається соціологічними методами?
20. Розкрийте зміст теорії раціональної поведінки Даунса.
21. Що таке партійна ідентифікація?
22. Які соціальні фактори здатні вплинути на вибір виборців?
23. Якими методами можна виявити вплив на вибір виборців з боку засобів масової комунікації?
24. Що таке «спіраль умовчання» і яким чином вона впливає на прогнозування результатів виборів?

Модуль IV. Прикладні соціологічні дослідження виборів

1. Що таке передвиборна стратегія кандидата на виборах?
2. Назвіть соціологічні способи визначення цільових груп певного кандидата (політичної сили)?
3. Що таке політичний рейтинг, які різновиди рейтингів ви знаєте?

4. Яким чином, за допомогою яких методів проводяться рейтингові дослідження соціологами?
5. Що таке прогноз в електоральних дослідженнях?
6. Яким чином прогноз може вплинути на результати голосування?
7. Що таке ефект «фургона з оркестром» і які його межі?
8. Як використовуються результати соціологічних досліджень як інструмент політичних технологій?
9. Дискусії щодо методу «exit poll» у сучасній електоральній соціології.
10. «Exit poll» у західноєвропейській і американській виборчій практиці.

5.7. ТЕМИ ЕСЕ

1. Ретроспективний огляд розвитку електоральної соціології.
2. Проблема взаємодії наукової мови й мови повсякденності.
3. Операціоналізація як зв'язок між теорією й спостереженням.
4. Виборча кампанія як соціальний феномен.
5. Порядок виборів і система підрахунку голосів.
6. Виборче законодавство України .
7. Екстраполяція повсякденної політичної свідомості на сприйняття соціальної реальності.
8. Абсолютний і ситуативний електоральний абсентеїзм .
9. Ритуальне електоральна поведінка .
10. Вплив ЗМІ на вибір виборців.
11. Модель партійної ідентифікації в електоральній соціології.
12. Проблеми прогнозування результатів виборів у суспільстві, що трансформується.
13. Маніпуляції масовою свідомістю під час виборчої кампанії .
14. Адміністративний ресурс в українських виборчих кампаніях.
15. Багатофакторний аналіз виборчих ситуацій.
16. Яка партійна система краща або можлива на Україні?
17. Особливості поведінки виборців при використанні різних виборчих систем.
18. Проблеми соціологічного вивчення мотивації виборців.
19. ЗМІ й змагальна мобілізація (на прикладі України).
20. Електоральні дослідження в нашій країні.
21. Змагальна й авторитарна мобілізація. Її особливості в політичному житті України.
22. Методи визначення рейтингів.
23. Кількісні методи прогнозування.
24. Маніпулятивні можливості методу «Exit poll».

5.8. ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

1. Предмет електоральної соціології.
2. Місце електоральної соціології серед інших соціальних і поведінкових наук.
3. Ретроспективний огляд розвитку електоральної соціології.
4. Специфіка методів електоральної соціології.
5. Масові опитування в електоральних дослідженнях.
6. Проблема інтерпретації даних, отриманих у результаті електоральних досліджень.
7. Контент-аналіз в електоральних дослідженнях.
8. Програма прикладних електоральних досліджень.
9. Вимір в електоральних дослідженнях.
10. Види виборчих систем.
11. Виборча система як соціальних феномен.

12. Процедура виборів у демократичних системах.
13. Основи виборчого законодавства України.
14. Типові фальсифікації на виборах.
15. Основні суб'єкти виборчого процесу.
16. Основні етапи виборчої кампанії.
17. Стратегія виборчої кампанії.
18. Роль держави й засобів масової комунікації у виборчій кампанії.
19. Поняття електоральної поведінки.
20. Автономна й мобілізована політична участь.
21. Виборець як об'єкт агітації й пропаганди у виборчій кампанії.
22. Соціальні омани й забобони в політичній свідомості.
23. Абсолютний і ситуативний електоральний абсентеїзм.
24. Протестна електоральна поведінка.
25. Ритуальне електоральна поведінка.
26. Спіраль мовчання й визначення політичних переваг.
27. Теорії раціонального вибору в електоральних дослідженнях.
28. Моделі партійної й соціальної ідентифікації.
29. Поняття й види виборчих технологій.
30. Маніпуляції масовою свідомістю під час виборчої кампанії.
31. Стратегія й тактика виборчих кампаній.
32. Роль соціологічних досліджень у розробці тактики й стратегії виборчих кампаній.
33. Рейтингові дослідження в електоральній соціології.
34. Поняття й види політичних рейтингів.
35. Вплив рейтингів і результатів соціологічних досліджень на вибір виборців.
36. Кількісні методи прогнозування результатів виборів.
37. Короткострокові й середньострокові політичні прогнози.
38. «Exit poll» у західноєвропейській і американській виборчій практиці.
39. Маніпулятивні можливості методу «Exit poll».
40. Використання методу «Exit poll» у президентських і парламентських виборах на Україні.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

6.1. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи усного контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, усні заліки (при відпрацюванні пропущеного матеріалу).

Фронтальний контроль: на питання викладача при порівняно невеликому обсязі матеріалу короткі відповіді дають багато студентів групи. Ця форма контролю дозволяє вдало поєднати перевірку з завданнями повторення і закріплення пройденого матеріалу, викликаючи підвищену активність групи. Викладач ставить питання перед усією групою, щоб в обговоренні цих питань брали участь всі студенти.

Індивідуальний контроль: застосовується для ґрунтовного знайомства викладача із знаннями, уміннями і навичками окремих студентів, що для відповіді звичайно викликаються до усної доповіді із питань, які виносились на обговорення, хоча не виключається відповідь студента і з місця.

Метод самоконтролю – самостійний пошук помилок, уміння самостійно оцінювати свої знання, визначати пріоритетні напрями власного навчального процесу,

самоаналіз, усвідомлено регулювати власну навчальну діяльність, удосконалювати її, запобігати помилкам і неточностям.

Тестова перевірка знань – завдання закритої форми із запропонованими відповідями.

6.2. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі роботи студентів над опануванням курсу передбачається використання різних методів навчання: лекційних, семінарських занять, дискусій. Запропонований перелік форм самостійної роботи охоплює: теми для доповідей та пошукової роботи, роботу з першоджерелами, вправи.

6.2. ВИДИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» включає поточний, модульний та семестровий контроль знань.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, семінарських та індивідуальних занять і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем навчальної дисципліни та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Оцінки виставляються в національній шкалі («відмінно» - 5, «добре» - 4, «задовільно» - 3, «незадовільно» - 2) в академічному журналі групи.

Модульний контроль проводиться (виставляється) на підставі оцінювання результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Завданням модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу (теми), вироблення навичок аналізувати, порівнювати, синтезувати, вирішувати конкретні ситуативні задачі, самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислювати зміст даної частини дисципліни, уміння усно чи письмово подати певний матеріал. Форми модульного контролю та система оцінювання рівня знань та вмінь студентів визначається кафедрою. Для зручного обрахування середнього балу за семестр, при тестовому контролі, який оцінюється у 50-ти бальній системі, використовується понижуючий коефіцієнт 10. Наприклад, студент набрав 37 балів за тести із застосуванням понижуючого коефіцієнта у журналі буде стояти оцінка 3,7. Якщо використовується оцінювання за 100-ю шкалою, то понижуючий коефіцієнт становитиме 20.

Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі екзамену. Форма семестрового контролю визначається навчальним планом.

Екзамен – форма підсумкового контролю, яка передбачає перевірку знання та розуміння студентом теоретичного та практичного програмного матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння, формувати власне ставлення до певної проблеми тощо. Форма проведення екзамену може бути письмова, письмово-усна, у формі тестових екзаменаційних завдань. Зміст екзаменаційних завдань та критерії оцінювання встановлюються кафедрою.

6.3. ПОТОЧНИЙ ТА МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на семінарських заняттях, своєчасність виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи, рівень знань, продемонстрований у відповідях та виступах, активність при обговоренні питань, результати виконання та захисту індивідуальних завдань, експрес контроль, тестовий контроль тощо.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі (участь у конференції, студентських наукових гуртках та проблемних групах, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів тощо, можуть присуджуватись додаткові бали (бонуси).

При виставленні балів за модульний контроль оцінюються: рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів, самостійне опрацювання тем, написання рефератів, підготовка презентацій, опрацювання завдань, есе, підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів, їх переклад з іноземної мови тощо.

6.4. ОРГАНІЗАЦІЯ СЕМЕСТРОВОГО (ПІДСУМКОВОГО) КОНТРОЛЮ

Підсумковий семестровий контроль у вигляді екзамену проводиться у формі виконання письмово-усних або тестових екзаменаційних завдань. На екзамен виносяться питання програми навчальної дисципліни, типові і комплексні завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання та застосовувати їх для вирішення практичних завдань.

Перелік екзаменаційних питань чи завдань, що відповідають робочій програмі дисципліни та критерії їх оцінювання визначаються кафедрою, включаються до робочої навчальної програми дисципліни і доводяться до студентів лектором.

Результати екзамену оцінюються у балах (максимальна – 50 балів), включаються у підсумкову оцінку з дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як середній бал успішності студента до якого застосовується підвищуючий коефіцієнт 10 та екзаменаційної оцінки. Максимальна кількість – 100 балів.

При неявці студента на екзамен без поважних причин кількість балів дорівнює «0» (нуль).

6.5. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Розподіл балів, які отримують студенти здійснюється відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» від 26.11.2019 року.

Аудиторна робота (лекції, семінари)					Поза аудиторна робота		Підсумкова семестрова робота	екзамен	Всього балів
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ 4	КР	ІНДЗ	СР			
5	5	5	5	5	20	5	50	50	100

Усна відповідь оцінюється – максимально 5 балів.

Контрольна робота у тестовій формі оцінюються в 50 бальній системі та переводяться в п'ятибальну систему із застосуванням понижуючого коефіцієнту 10;

Самостійна робота (оцінюється конспект підготовки до семінарських занять та соціологічний глосарій) – по 5 балів.

Практичне завдання – 5 балів.

Індивідуальна робота – по 5 балів мультимедійні презентація та 5 балів кросворд.

Вся семестрова сума балів дорівнює 50.

Екзаменаційні тестові завдання оцінюються в 50 бальній системі.

Шкала оцінювання навчальної дисципліни при складанні екзамену:

Університетська шкала	Оцінка ЄКТС	Оцінка на національній шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
70–79	C	
60–69	D	задовільно
50–59	E	
26–49	FX з можливістю повторного складання	незадовільно
0–25	F з обов'язковим повторним курсом	

6.6. ПРАВИЛА ПЕРЕСКЛАДАННЯ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Якщо студент не складав змістовий модуль з поважних причин, які підтверджені документально, то він має право на його складання з дозволу зав.кафедри (за заявою).

Студент не допускається до складання екзамену, якщо впродовж семестру за змістові модулі сумарно він набрав менше 25 балів. У цьому випадку студентові у відомості робиться щापис «не допущений» і виставляється набрана кількість балів. Напередодні екзамену викладач подає доповідну декану факультету / директору інституту про не допуск студентів академічної групи.

6.7. ПОРЯДОК ЛІКВІДАЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Студентам, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 49, були недопущені або не з'явилися на підсумковий контроль, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами.

Результати ліквідації академзаборгованості заносяться до відомості перескладання.

6.8. ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СЕМЕСТРОВОГО (ПІДСУМКОВОГО) КОНТРОЛЮ

Студенти мають право звернутися до зав.кафедрою, до якої належить викладач, дії якого оскаржуються, з вмотивованою заявою щодо оскарження (апеляції) результатів семестрового (підсумкового) контролю, у якій слід обов'язково вказати конкретну причину оскарження (апеляції). Апеляція подається студентом особисто в письмовій формі не пізніше наступного робочого дня після оголошення оцінки.

Зав.кафедри своїм розпорядженням створює апеляційну комісію у складі трьох викладачів, одним із яких є викладач дії якого оскаржуються. Комісія розглядає апеляцію в присутності студента упродовж наступного робочого дня після її подання.

У випадку виникнення спірних питань, що не можуть бути вирішені іншим способом, апеляційна комісія може запропонувати студенту підтвердити рівень знань у тестовій формі з використанням ІТ-технологій.

За наслідками розгляду заяви апеляційна комісія може залишити підсумкову оцінку без змін, або підвищити її. Змінена оцінка вноситься до відомості та підписується особисто головою апеляційної комісії. Рішення апеляційної комісії є остаточним та оскарженню не підлягає. Це рішення доводиться до відома студента, який підтверджує це особистим підписом в протоколі апеляційної комісії.

7. ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу спрямована на виконання поставленої мети та завдань. Вона ґрунтується на принципах взаємоповаги, доброзичливості, академічній доброчесності, відповідальності, комунікації для формування фахових компетентностей та духовного збагачення, інтелектуального розвитку, формування світоглядно-методологічної парадигми, здійснення філософського осмислення актуальних проблем сучасності, усвідомлення свого місця і ролі у суспільстві, визначення ціннісних орієнтирів особистої та соціальної активності громадянина, розуміння проблеми людського буття і насамперед питання, хто є людина, як їй жити, на що орієнтуватися в нових умовах, як долати різні перешкоди до майбутнього.

Академічна доброчесність. Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і семінарські заняття курсу. Пропуски семінарських занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття.

10. Рекомендована література

10.1. Базова

1. Вишняк О. В. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи – К.: Ін-т соціології НАНУ, 2000.
2. Спеціальні та галузеві соціології / За ред. Пилипенка В. Є. – К.: Фоліант, 2007. – 451 с.
3. Балабан Р. В. Теорія виборчої системи. - К. : Либідь, 2007. – 112 с.
4. Бебик В. М. Менеджмент виборчої кампанії: ресурси, технології, маркетинг: Навч.- метод. посіб. - К. : МАУП, 2001. – 214 с.
5. Буркут І. Г. Виборчі технології: регіональний досвід / Ігор Буркут, Олексій Колесников. - Чернівці : Букрек, 2009. - 240 с.
6. Пономарев Н. Ф. Политические коммуникации и манипуляции. - М. : Аспект-Пресс, 2007. – 127 с.
7. Почепцов Г. Г. Информационно-политические технологии. - М. : Центр, 2003. – 381 с.
8. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної "кухні". - Л. : Видавництво Національного ун-ту "Львівська політехніка", 2007. – 332 с.

10.2. Допоміжна література

1. Анохина Н.В. Прогнозирование результатов выборов // Политическая социология и современная российская политика / Под ред. Г.В. Голосова и Е.Ю. Мелешкиной. - СПб.: Борей-принт, 2000. - С. 131-158.
2. Ахременко А.С. Количественный анализ результатов выборов: современные методы и проблемы / А.С. Ахременко. — М., 2008. — 160 с.
3. Бебик В. Політичний маркетинг. – К., 2000.
4. Бекешкіна І. Е. Становлення електоральної соціології в Україні та традиція вивчення виборчої поведінки у країнах розвинутої демократії // Вестник Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина; Серия «Социологические исследования современного общества: методология, теория, методы». - 2000. - №492. - С. 48-53.
5. Борисюк В. Политология США об электоральных особенностях общества в конце XX века // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 3. – С. 117 – 122.
6. Галкин А.В. Электоральное поведение как объект исследования / А.В. Галкин // Рабочие избиратели в странах Западной Европы / А.В. Галкин, А.М. Салмин, С.И. Васильцов и др. – М.: Наука, 1980. – С.3-63.
7. Гельман В.Я. Изучение выборов в России: исследовательские направления и методы анализа // Политическая наука. – 2000. – № 3. – С. 16 – 50.
8. Голосов Г.В. Электоральное поведение // Голосов Г.В. Сравнительная политология: Учебник. - СПб.: Изд-во Европ.ун-та в С.-Петербурге, 2001. - С. 223-253.
9. Гудина Ю.В. Активность российских избирателей: теоретические модели и практика // Политические исследования. - 2003. - №1. - С. 112-123.
10. Ковров В.Ф. Теоретико-методологический анализ электорального поведения: социологический аспект: монография / В.Ф. Ковров. – М.: Палеотип, 2007. – 188 с.
11. Коргунюк Ю. Г. Наложение конфликтов: российский опыт в свете ревизии формулы Липсета-Роккана // Полития. – 2003. – № 1(28). – С. 165 – 192.
12. Малов К.В. Влияние социально-экономических факторов на электоральное поведение // Регион: экономика и социология. – 2007. – № 2. – С. 226-238.
13. Матусевич В., Осовский В. Электоральное поведение: техника социологического исследования // Философская и социологическая мысль. – 1994, № 11.

14. Михайлич О. Метод фокус-груп у соціологічному супроводі виборчих кампаній // Політичний менеджмент. – 2010. – № 1. – С. 123-132.
15. Нельга О. Соціологія виборчого процесу: проблеми становлення // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000, № 2.
16. Одушкін О. Головні теорії «розламів» та їх застосування до української ситуації // Вибори та демократія. – 2007. – № 1(11). – С. 33-39.
17. Ослон А., Петренко Е. Факторы электорального поведения: от опросов к моделям // Вопросы социологии. - 2006. - №5.
18. Петров О. В. Социологические собирательные технологии. – Днепропетровск, 1998.
19. Петров О., Полторац В. Опитувальні технології у виборчій кампанії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 1998. - №4-5. - С. 57-75.
20. Пилипенко В. Соціологічна наука та електоральні процеси в Україні // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999, № 4.
21. Полторац В.А., Петров О.В. Сущность и модели электорального поведения // Полторац В.А., Петров О.В. Избирательные кампании: научный подход к организации. - К.: Знання України, 2004. - С. 8-18.
22. Райман Д.Г. Электоральные исследования: сущность и технология // Социологические исследования. - 1998. - №9. - С. 63-68.
23. Рубан А. Ефективність виборчих технологій в Україні // Політичний менеджмент. – 2011. – № 1. – С. 103-111.
24. Швери Р. Теория рационального выбора: аналитический обзор // Социологический журнал. – 1995. - №2.
25. Шевченко Ю.Д. Между экспрессией и рациональностью: об изучении электорального поведения в России // Политические исследования. - 1998. - №1. - С. 130-136.
26. Шевченко Ю.Д. Поведение избирателей в России: основные подходы // Политическая наука. – 2000. – № 3. – С. 111 – 136.

10.3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні рекомендовані джерела

1. Вишняк О. І. Електоральна соціологія: історія, теорія, методи. — К.: Ін-т соціології НАНУ, 2000. — 310 с.
2. Охременко И. В. Электоральное поведение: теория вопроса: Учеб. пособие. — Волгоград: Издательство ВолГУ, 2002. — 108 с.
3. Петров О. В. Социологические избирательные технологии. — Дніпропетровськ: Арт-прес, 1998. — 164 с.
4. Полторац В. А., Петров О. В. Избирательные кампании: научный подход к организации. — К.: Знання України, 2004. — 120 с.
5. Электоральные социологические исследования / Ротман Д. Г. — Кемерово: Кузбассвузиздат, 2002. — 99 с.
6. Зубченко О.С. Етапи розвитку західної соціології виборів// Гуманітарний вісник ЗДАІ. – 2008. – Вип. 32. – с. 158-166.

Додаткові рекомендовані джерела

1. Петров О. В. Социологические пиар-технологии в политике. — К.: Знання, 2007. — 288 с.
2. Политический процесс: Основные аспекты и способы анализа: сб. учеб. материалов / Под ред. Мелешкиной Е. Ю. — М.: Издательский Дом „Инфра- М”, Издательство „Весь Мир”, 2001. — 304 с.

3. Ковлер А.И. Избирательные технологии: российский и зарубежный опыт. — М.: ИГПАН, 1995
4. Вишняк О.І., Шевель І.П. Становлення та розвиток соціологічного забезпечення виборчих кампаній в країнах Заходу (20-і-60-і роки)// Мультиверсум.—2000. —Вип. 10. —37-50
5. Скрипкина Ж.Б. Избирательные системы и технологии: Учебн. пос. – М.: Издательство „Весь Мир”, 2001. — 200 с.